

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

УДК 378.147

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.16364841>

Формування творчого потенціалу педагога в контексті сучасної початкової освіти

Якименко Поліна В'ячеславівна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психології та педагогічної освіти Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика,
serdolik@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-4233-4098>

Прийнято: 02.07.2025 | Опубліковано: 13.07.2025

***Анотація.** В статті обґрунтовано необхідність формування творчого потенціалу педагога в контексті трансформації початкової освіти. Визначено сутність педагогічної творчості, її роль у професійному розвитку вчителя та вплив на якість освітнього процесу. Проаналізовано чинники, що актуалізують креативність педагога: технологічні зміни, соціально-культурне різноманіття, диференціація освітніх запитів. Розглянуто структурні компоненти творчого потенціалу (мотиваційний, когнітивний, емоційно-рефлексивний, операційно-діяльнісний) і надано методичні підходи до його формування в процесі професійної підготовки. Окреслено перспективи використання інноваційних педагогічних практик, інтерактивних технологій та міждисциплінарного підходу для розвитку творчої компетентності майбутніх учителів початкової школи. **Мета статті** – обґрунтувати теоретико-методичні засади формування творчого потенціалу педагога в умовах сучасної початкової освіти, визначити основні чинники, умови та педагогічні стратегії, що сприяють*

розвитку креативності вчителя початкових класів як важливої складової його професійної компетентності. **Методи.** У дослідженні використано теоретичні (аналіз, синтез, узагальнення), емпіричні (спостереження, анкетування, інтерв'ювання) та методи якісного й кількісного аналізу. **Результати.** У статті розкрито механізми формування творчого потенціалу педагога в контексті сучасної початкової освіти. Визначено, що креативність учителя є не лише складовою професійної компетентності, а й важливим інструментом оновлення змісту і форм освітньої діяльності. **Висновки.** Автор підкреслює роль змістовного оновлення навчальних програм, впровадження міждисциплінарного мислення, проєктного навчання та рефлексивних практик у підготовці майбутніх учителів. Представлено навчальний модуль «Розвиток творчого потенціалу педагогів», що охоплює теоретичні та практичні компоненти, спрямовані на розвиток креативного мислення, здатності до проєктування навчального середовища та застосування інноваційних методик. Обґрунтовано доцільність інтеграції даного підходу у навчальні курси, тренінги та дисциплінарні блоки, що відповідають сучасним запитам початкової освіти.

Ключові слова: творчий потенціал, педагогічна творчість, початкова освіта, професійна компетентність, креативність, освітні технології, інновації, підготовка вчителів.

Formation of a Teacher's Creative Potential in the Context of Modern Primary Education

Polina Yakymenko

PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of
Psychology and Pedagogical Education at the International Classical University
named after Pylyp Orlyk, serdolik@hotmail.com,

<https://orcid.org/0000-0002-4233-4098>

Abstract. *The article substantiates the necessity of developing a teacher's creative potential in the context of primary education transformation. It defines the essence of pedagogical creativity, its role in the professional development of teachers, and its impact on the quality of the educational process. The study analyzes factors that actualize teacher creativity, including technological changes, socio-cultural diversity, and the differentiation of educational demands. Structural components of creative potential are considered (motivational, cognitive, emotional-reflective, operational-activity), along with methodological approaches to its development during professional training. The article outlines prospects for applying innovative pedagogical practices, interactive technologies, and interdisciplinary approaches to foster the creative competence of future primary school teachers.*

Purpose. *The purpose of the article is to justify the theoretical and methodological foundations for developing a teacher's creative potential within the framework of modern primary education and to identify key factors, conditions, and pedagogical strategies that promote creativity as an essential component of professional competence in primary school teachers.*

Methods. *The research employs theoretical (analysis, synthesis, generalization), empirical (observation, questionnaires, interviews), and methods of qualitative and quantitative analysis.*

Results. *The article reveals mechanisms for developing a teacher's creative potential in the context of contemporary primary education. It establishes that teacher creativity is not only a component of professional competence but also a crucial tool for updating the content and forms of educational activity.*

Conclusions. *The author emphasizes the importance of updating curricula, introducing interdisciplinary thinking, project-based learning, and reflective practices in teacher training. A teaching module titled "Development of Teachers' Creative Potential" is presented, encompassing theoretical and practical components aimed at fostering creative thinking, the ability to design learning environments, and the use of innovative methods. The integration of this approach into academic courses, training*

programs, and disciplinary modules is substantiated as a response to the modern demands of primary education.

Keywords: *creative potential, pedagogical creativity, primary education, professional competence, creativity, educational technologies, innovations, teacher training.*

Постановка проблеми. Сучасна початкова освіта перебуває в умовах динамічних змін, зумовлених трансформаціями в суспільстві, впровадженням Нової української школи, зростанням запитів до якості освітнього процесу та особистісного розвитку учнів. У цьому контексті особливої актуальності набуває формування творчого потенціалу педагога як здатності генерувати нові ідеї, застосовувати інноваційні методи навчання, гнучко реагувати на виклики освітнього середовища. Проте на практиці підготовка вчителя до креативної професійної діяльності часто залишається фрагментарною, недостатньо системною, що знижує ефективність його роботи та обмежує можливості для самореалізації. Тому виникає потреба в науковому осмисленні умов, засобів і педагогічних стратегій, що сприяють розвитку творчого потенціалу майбутніх учителів початкової школи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Модернізація освітнього процесу, впровадження інновацій, цифрових технологій, інклюзивної практики та запит на гуманізацію навчання визначають креативність як професійну необхідність педагога початкової школи. Саме творчий вчитель здатен забезпечити емоційний комфорт, мотиваційне залучення учнів, високий рівень адаптивності навчального середовища. Тому дослідження процесу формування творчого потенціалу педагога набуває особливої актуальності в контексті підготовки сучасних освітян.

Науковці Візнюк І. М. та Лазаренко Н. І. [1], Долинна А. С., Паламарчук О. М. [2], Бібік Н. М. [4], Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю. [5], Андрієвська В. М. та ін.

[3] акцентують увагу на ролі цифрових технологій, професійної якості освіти та інноваційних практик у формуванні нової генерації педагогів. Комар О. А. [6], Курлянд З. Н. [7] та Сапожников С. В. [10] аналізують особливості впровадження інтерактивних методів і психологічної підготовки як складників розвитку творчого потенціалу майбутніх учителів. Яремчук Н. [14; 15] та Калюжна Н. [8] розкривають важливість індивідуалізації освітніх траєкторій та формування цифрової освітньої компетентності в умовах дистанційного навчання. Крім того, Смолюк І. О. [9], Спирін О. М. [13], Паламарчук О. М. та Візнюк І. М. [11; 12] доводять, що якісна підготовка вчителя повинна охоплювати не лише технологічні аспекти, але й формування емоційної, сімейно-орієнтованої та гуманістичної складової його педагогічної діяльності.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значну кількість досліджень, присвячених педагогічній творчості, залишаються недостатньо висвітленими питання комплексного структурування творчого потенціалу педагога, практичного наповнення методик його розвитку в умовах цифровізації освіти, а також інтеграції інноваційних педагогічних стратегій у професійну підготовку учителів початкової школи. Саме тому дане дослідження має на меті запропонувати цілісну модель формування творчого потенціалу майбутніх педагогів, що поєднує теоретичний аналіз поняття творчості з практичними підходами до розвитку креативного мислення, міждисциплінарного бачення та здатності до проектування сучасного освітнього середовища.

Формування творчого потенціалу педагога є стратегічною освітньою метою, що відповідає сучасним запитам суспільства на гнучкого, креативного і психологічно чутливого фахівця. В умовах постійних трансформацій – цифровізації, інклюзії, інтеркультурного діалогу – роль учителя початкової школи виходить за межі транслятора знань і набуває значення інтелектуального

дизайнера освітнього середовища, здатного створити мотиваційний простір для кожної дитини (рис. 1).

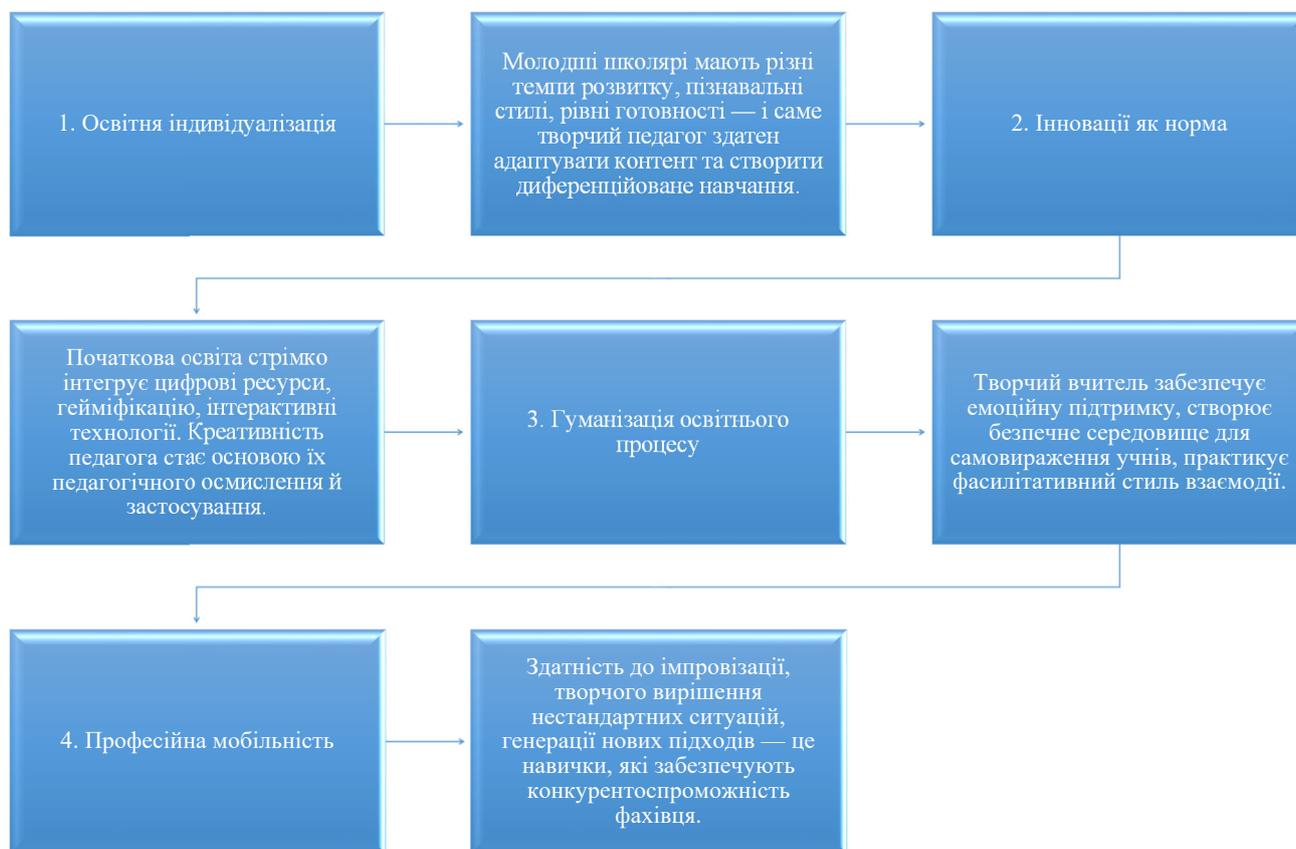

Рис. 1. Критерії формування творчого потенціалу

Формулювання цілей статті (визначення завдання). Метою статті є обґрунтування творчого потенціалу педагога в контексті формування сучасної початкової освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. В освітньому контексті формування творчого потенціалу реалізується через: змістовне оновлення навчальних програм з акцентом на креативні завдання та інтерактивні методики; інтеграцію мистецтва, технологій, психології для формування міждисциплінарного мислення; проєктне навчання та педагогічний дизайн, що розкриває творчі здібності в дії; рефлексивні практики для усвідомлення власного творчого стилю й освітньої ідентичності. Формування творчого потенціалу педагога є не просто професійною компетенцією, а інструментом

освітнього оновлення, що дозволяє створювати змістовно й емоційно багате середовище для розвитку дитини в початковій школі [1, 7].

Складові формування творчого потенціалу педагога відображають цілісний підхід до професійного розвитку вчителя, який здатен не просто адаптуватись до змін в освіті, а й ініціювати їх. Кожна складова має логічне функціональне наповнення і взаємопов'язана із ключовими потребами та викликами освітнього середовища початкової школи.

Мотиваційна складова відіграє ключову роль у формуванні внутрішньої потреби педагога до самореалізації, креативного пошуку та педагогічного оновлення. Вона активізує професійну ініціативу та сприяє емоційному залученню в освітній процес. *Когнітивна складова* забезпечує засвоєння педагогом сучасних теоретичних засад творчості, знань про інноваційні методики, освітні технології та міждисциплінарні підходи. Саме ця складова формує інтелектуальну основу для створення авторських освітніх продуктів. *Емоційно-рефлексивна складова* сприяє розвитку здатності до педагогічної емпатії, самопостереження та оцінювання власної творчої діяльності. Вона є фундаментом для побудови індивідуального стилю викладання та саморозвитку вчителя. *Операційно-діяльнісна складова* забезпечує реалізацію творчого потенціалу у практичній педагогічній діяльності. Вона передбачає здатність до імпровізації, конструювання нестандартних навчальних ситуацій, проектування мотиваційного освітнього середовища. Гармонійне поєднання зазначених складових дозволяє сформувати педагога як креативного архітектора освітнього простору, здатного відповідати на сучасні виклики початкової школи, забезпечувати індивідуалізацію навчання та сприяти всебічному розвитку дитини [2, 9].

Впровадження практичних заходів та навчальних блоків, які можна інтегрувати у програму підготовки майбутніх учителів початкової школи для розвитку їхнього творчого потенціалу, зумовлені формуванням здатності

майбутнього вчителя до креативного мислення, проектування навчального середовища та застосування інноваційних методик навчання. Ефективним у цьому контексті є навчальний модуль «Розвиток творчого потенціалу педагогів», який легко адаптується до формату навчального курсу, тренінгу, або факультативного дисциплінарного блоку (табл. 1).

Такий комплекс розробок, який охоплює практичний навчальний модуль та можливості застосування у професійній підготовці, відображає системний підхід до формування творчого потенціалу майбутнього педагога, що є не лише сукупністю окремих теоретичних і методичних елементів, а цілісною освітньою концепцією, що реагує на ключові виклики сучасного навчального процесу в початковій школі.

Таблиця 1

Схема навчального модуля «Розвиток творчого потенціалу педагогів»

Структура модуля	Характеристика	
1	2	
Ціль модуля	Формування здатності майбутнього вчителя до креативного мислення, проектування навчального середовища та застосування інноваційних методик навчання	
Теоретичний блок	Тема «Психолого-педагогічні основи творчості»	
	Контент: поняття творчості, моделі, компоненти, рівні	
Діагностичний блок	Метод	інтерактивна лекція, рефлексивні завдання
	Завдання	самооцінювання креативності, мінітести, обговорення
Практичний блок	Інструменти	«Карта творчого мислення», SWOT-аналіз освітнього стилю
	Діяльність	кейс-метод, моделювання нестандартних педагогічних ситуацій

	Форми	творчі майстерні, тренінги з імпровізації, педагогічні колажі
Проектний блок	Завдання	створення міні-програм або занять з авторським креативним наповненням
	Методи	проектне навчання, STEM-інтеграція, арт-педагогіка
Рефлексивний блок	Форми	портфоліо педагога, круглі столи, дизайн власного стилю навчання
Додаткові заходи		Воркшопи «Творче мислення у початковій школі»
		Освітній хакатон «Ідеї для сучасного уроку»
		Менторські зустрічі з креативними вчителями-практиками
		Віртуальний музей освітніх ідей, створений студентами

Феномен творчості трактований на основі класичних і сучасних психологічних підходів (N. Lazarenko, I. Vizniuk) засвідчує наукову вагомість і методологічну стійкість концепції. Поетапність його формування – від усвідомлення до імплементації – забезпечує динаміку і поступовість професійного становлення. Структурні компоненти моделі (за попередніми дослідженнями) охоплюють мотиваційний, когнітивний, емоційно-рефлексивний та операційно-діяльнісний аспекти, забезпечуючи багатовимірний розвиток творчих компетентностей. Навчальний модуль «Розвиток творчого потенціалу педагога» включає інтерактивні форми навчання, проєктну діяльність, рефлексивні практики – усе це сприяє емоційному та професійному залученню студентів. Методичні рекомендації дозволяють розвивати навички імпровізації, критичного мислення та педагогічного дизайну – як ключові компоненти майбутньої успішної роботи з молодшими школярами. Інтеграція в навчальні програми (педагогіка, методика навчання, творчість у професії) дозволяє закріпити отримані компетентності в реальних освітніх умовах.

Універсальність застосування та розвиток освітньої культури

Сфера	Переваги
1	2
ЗВО	Можливість інтеграції в обов’язкові та вибіркові курси, адаптація до різних форматів (денна, дистанційна, дуальна)
Наукові дослідження	Потенціал моделі для дисертацій, монографій, публікацій з акцентом на інновації
Професійні тренінги	Створення авторських програм для педагогів-практиків, освітні воркшопи, наставницькі сесії
Моніторинг якості	Застосування критеріїв і рівнів для діагностики творчої компетентності у процесі сертифікації та оцінювання

Таким чином, вся концепція (табл. 2) формування творчого потенціалу педагога в контексті сучасної початкової освіти – від обґрунтування до моделей і практики – є логічно побудованою, змістовно насиченою і методично гнучкою системою, з датною трансформувати підходи до підготовки педагогів початкової школи. Вона орієнтована на трансформацію освітніх підходів, забезпечення високої якості навчального процесу та адаптивність до диференціації, цифровізації й інклюзивних практик. Автор розглядає роль творчого вчителя як конструктора емоційно безпечного й мотиваційного освітнього простору, здатного до педагогічного проєктування, самовираження та апробації інноваційних методик. Саме вона формує образ учителя як креативного конструктора освітнього середовища, що відповідає на індивідуальні потреби учнів і виклики сучасної школи.

Формування творчого потенціалу педагога в умовах сучасної початкової освіти є пріоритетним напрямом професійної підготовки, що забезпечує якість освітнього процесу, адаптивність до змін і створення емоційно сприятливого навчального середовища. Розвиток креативності дозволяє вчителю початкової школи не лише урізноманітнювати форми навчання, а й створювати емоційно безпечне середовище, що стимулює мотивацію учня до пізнання. В контексті чого

студенти не лише засвоюють поняття творчості, а й мають можливість проєктувати власний стиль викладання, апробувати інноваційні методи [3, 15].

Формування творчого потенціалу педагога – пріоритет сучасної початкової освіти, що забезпечує якість навчального процесу, його адаптивність і мотиваційну ефективність. Розроблена система професійної підготовки, з опорою на структурну модель, практичний модуль і творчі методики, формує нового вчителя — креативного конструктора освітнього середовища, здатного відповідати на виклики цифровізації, інклюзії та диференціації [1, 14].

Висновки. Отже, відповідність сучасним викликам – диференціації, цифровізації, інклюзії – які вимагають не уніфікованих дій, а творчого педагогічного конструювання вчителя початкових класів, зумовлена потребами сучасної початкової освіти та впровадженням результатів апробації моделі щодо розвитку творчого потенціалу. Він підкріплений як науково-теоретичними джерелами, так і практичними можливостями її впровадження. Система професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи є фундаментальною основою якісної освіти молодших школярів, оскільки саме від рівня сформованості педагогічної компетентності залежить ефективність навчального процесу, емоційний добробут учнів та їхній освітній поступ. Отож, сьогоdnішній учитель – не просто транслятор знань, а фасилітатор, наставник, митець освітнього простору, що окреслює нову професійну роль, яку підтримує запропонована система підготовки.

Список використаних джерел

1. Vizniuk I. M., Lazarenko N. I. Monitorynh zabezpechennia profesiinoi yakosti osvity pedahohiv v konteksti yevrointehratsii. *Porivnialna profesiina pedahohika-comparative professional pedagogy*, 2023. P. 11-20.

2. Vizniuk I. M., Dolynna A. S., Dolynnyi S. S., Palamarchuk O. M. Formuvannia informatsiinoi kompetentnosti v osvitho-profesiinii sferi diialnosti aspirantiv. *Orhanizatsiina psikhologhiia. ekonomichna psikhologhiia*. 2023. №1(28). P. 76-84.

3. Андрієвська, В. М., Галкіна, Т. М., Белевець, О. С. Використання соціальних мереж у професійному розвитку педагогічних працівників. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2023. 4 (358), 28–34.

4. Бібік Н. Компетентністий підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. Київ, 2004. С.7–25. <https://surl.li/gqklwo> . (дата звернення:01.07.2025)

5. Гуревич Р.С., Кадемія М.Ю., Ільніцька Т.С., Опушко Н.Р., Плахотнюк Г.М. Роль цифрових технологій навчання в епоху цивілізаційних змін. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми, 2021. Вип. 62. С. 28-38.

6. Комар О. А. Уроки в початковій школі із застосуванням інтерактивних технологій навчання : навчальна програма та методичні рекомендації спецкурсу для студентів вищих педагогічних закладів освіти. Умань, 2007. 68 с.

7. Курлянд З. Н. Формування творчої педагогічної позиції майбутніх учителів у процесі професійної підготовки. *Інноваційна педагогіка*. Херсон: Гельветика, 2019. Вип. 19. Т. 2. С. 17-22.

8. Калюжна Н. Упровадження принципів відкритого доступу в Україні: сучасний стан і перспективи розвитку. *Цифрова платформа: інформаційні технології в соціокультурній сфері*, 2023. Вип. 6(1). С. 149-159.

9. Смолюк І. О. Трансформація освітнього середовища в умовах кредитно-модульної системи організації навчального процесу. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2009. №20. С. 3-9.

10. Сапожников С.В. Психологічна підготовка майбутнього учителя до спілкування з учнями: основні завдання. *Вісник Університету імені Альфреда*

Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки. 2019. №1 (17). С. 114-122.

11. Паламарчук О.М., Візнюк І.М. Родинно-сімейне виховання учнів початкових класів в контексті нової української школи. Журнал «Перспективи та інновації науки»(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»). № 14(32) 2023. С. 736-745. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-14\(32\)-736-745](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-14(32)-736-745).

12. Palamarchuk O.M., Vyznyuk I.M., Gaba I.M. Family education in the context of the development of empathy of primary school students. Наукові інновації та передові технології. № 12(26). 2023. С. 643-655.

13. Спірін О.М. Інформаційно-комунікаційні та інформатичні компетентності як компоненти системи професійно-спеціалізованих компетентностей вчителя інформатики. Інформаційні технології і засоби навчання, 2009. 5(13). С. 57-59.

14. Яремчук Н. Особливості цифрового освітнього середовища в умовах професійної дистанційної підготовки вчителів початкової школи. Вісник Львівського університету. Серія педагогічна. 2023. Вип. 39. С. 258-267.

15. Яремчук Н. Особливості формування індивідуальної освітньої траєкторії майбутнього вчителя початкової школи в умовах дистанційного навчання. Неперервна професійна освіта: теорія і практика. 2021. №4. С. 60–67.